

DE VOS

OERRR.nl

VULPUSVULPUS

Er bestaan verschillende soorten vossen.
Bij ons leeft de rode vos, *Vulpusvulpus*.
De vos leeft in bos en veld, maar komt ook
in buurten waar mensen wonen.

Natuurmonumenten

Roofdier

Aan het gebit en de grote oren, maar vooral aan de ogen, kun je zien dat de vos een roofdier is. Zijn ogen staan naast elkaar, waardoor hij goed afstanden kan inschatten. Ook ziet hij er goed mee in het donker. De vos is schuw en laat zich niet vaak zien. Toch heeft hij, naast de mens, in Nederland geen natuurlijke vijanden.

Nest

In maart worden (4 tot 8) jonge vosjes geboren. Ze hebben een stompe snuit, kleine oren en een donkere vacht. De eerste weken drinken ze melk bij hun moeder, die bij hen in het hol blijft. Vader brengt moeder dan eten. In september zijn de jongen volgroeid en zelfstandig, nadat ze van hun ouders geleerd hebben hoe ze moeten jagen.

Territorium

Het leefgebied van een vos noem je een **territorium**. Dat kan zo groot zijn als 600 voetbalvelden bij elkaar. De vos plast of poept aan de randen van zijn gebied en geeft met zijn geur aan; "Ga weg jij! Hier leeft al een vos!". De vos leeft in een familiegroep.

OPDRACHTEN

- 1 Is jouw landschap een geschikt territorium voor de vos? Waarom wel of niet?
- 2 De vos vangt een muis door er bovenop te springen; dat heet de muizensprong. Doe dat maar eens na! Leg op een grasveld een prop papier neer, ga op een klein afstandje op je hurken zitten en spring dan met beide voeten op de prop papier. Lastig hè!?
- 3 Als roofdier moet de vos afstanden goed kunnen inschatten. Kun jij dat ook? Schat de afstand tussen jou en een voorwerp. Meet het na met een liniaal of meetlint.
- 4 De looproutes van vossen, reeën, herten, zwijnen en dassen kun je goed herkennen. Er ontstaat een smal paadje –wildwissel– tussen gras, struiken en bomen. Ga op zoek naar wildwissels in jouw landschap. Gevonden? Van welk dier zou is de wissel?

VRAGEN

- 1 Niet iedereen vindt het leuk om een vos te zien. Wat is daarvan de reden?
- 2 De ogen van de vos staan naast elkaar om goed te kunnen jagen. Welke dieren hebben ogen aan de zijkant van hun kop en waarom zou dat handig zijn?
- 3 Net als de vos behoort de wolf tot de hondachtigen. Zoek op internet naar de verschillen.

Alleseter

Binnen het territorium jaagt de vos op konijnen, hazen, kevers, kikkers, vogels en muizen. Ook eet hij van dode dieren die hij vindt. Wat vruchten en soms zelfs een visje op zijn tijd, vindt hij ook lekker. Bij de jacht of op de vlucht kan hij wel een snelheid van 50 km/u halen.

Vossengeblaf

Misschien heb je ooit een vos gehoord, maar wist je niet dat het een vos was. Dat is niet raar want een vos kan wel 45 verschillende geluiden laten horen. Benieuwd? Op www.vulpesvulpes.nl vind je vossengeluiden en nog veel meer weetjes over de vos.

HET REE

OERRR.nl

ZOOGDIER

Het ree is een **zoogdier**. Hij leeft in het bos en valt door zijn schutkleur niet erg op. Hij leeft in het voorjaar en zomer alleen (behalve de reegetit en haar jongen). De rest van het jaar leven ze in groepjes - een sprong reeën.

Natuurmonumenten

Eten

Aan de bosrand en in het veld **foerageert** hij. Het ree eet ongeveer vier kilo aan groene planten. Hij lust ook eikels, bramen, paddenstoelen. Wel 12 uur per dag is het ree bezig met eten en **herkauwen**.

Zit niet zo te fiepen!

Mensen praten, **reegeiten** fiepen. Fiepen is het geluid waarmee reegeiten communiceren. Ze fiept met haar kalf of fiept om een bok te lokken in de **branstijd**. Bij gevaar waarschuwen geiten en bokken elkaar door een soort geblaf.

Het ree is **schuw**. Het heeft jou eerder in de gaten dan jij hem. Hij kan heel goed horen en ruiken. Hij weet welk geluid gevaar betekent en ruikt jou al op 300 meter afstand. Zien kan het ree niet zo goed. Pas als iets beweegt, ziet hij het echt goed.

VRAGEN

- 1 Het ree is een kleine **hertensoort**. Zoek de verschillen tussen een ree en een edelhert op.
- 2 Is jouw landschap een geschikte woonplaats is voor reeën? Waarom wel/niet? Wat zou je kunnen doen om het fijner te maken voor reeën?
- 3 Wat zijn de grootste gevaren in het leven van een ree?
- 4 Reeën steken in hun woongebied verkeerswegen over. Wat kun jij bedenken om ervoor te zorgen dat er minder reeën aangereden worden?

OPDRACHTEN

- 1 Verstop je in jouw landschap op een plek die je voor een reekalf veilig lijkt. Hoelang duurt het voordat een klasgenoot je heeft gevonden?
- 2 Spreek nu met een klasgenoot een 'fiepgeluid' af. Verstop je en maak regelmatig het afgesproken 'fiepgeluid'. Was je nu snel te vinden?
- 3 Is er in jouw landschap voldoende voedsel voor een ree te vinden?
- 4 Wat zijn in jouw landschap plekken waar je als ree liever niet komt? Kun je uitleggen waarom?

Een reegeit laat haar jong wel tien keer per dag melk drinken. Dat duurt iedere keer minder dan een minuut. De rest van de tijd laat zij het kalf alleen, want **roofdieren** weten; waar een moederdier is, is ook een jong. Door zijn schutkleur is het kalf bijna onzichtbaar voor mensen en roofdieren.

De grootste kans om reeën te zien heb je 's avonds of 's morgens in de schemering.

GRAS

OERRR.nl

LEKKER

Je komt gras op allerlei plekken tegen; niet alleen in de wei, maar ook tussen stoeptegels en zelfs op muren. Gras is voer voor **grazers** als koeien en paarden. Maar ook mensen leven voor een heel groot deel van gras! In de prehistorie verzamelden mensen de zaden – graankorrels- van **wilde grassen** en maakten er meel van. Later zijn uit die wilde grassen granen als **tarwe**, **haver**, **gerst**, **rogge** en **spelt** ontstaan.

Natuurmonumenten

Ijzersterk

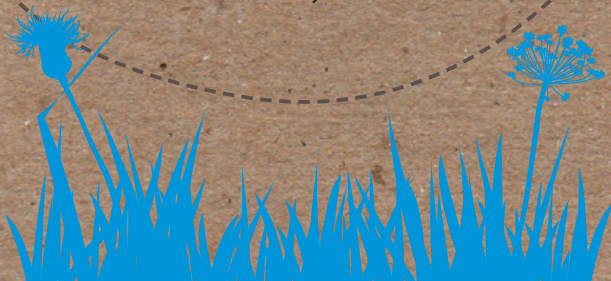
Gras slaat voedsel in zijn wortels op. Het groeit vanuit een soort knopje vlak boven of onder de grond met worteluitlopers. Daarom kan het ook na maaien of bosbrand gewoon verder groeien.

Hooikoorts en hooibroeï, niet fijn!

Bijna alle grassen gaan in de maand mei bloeien. De wind blaast stuifmeel (**pollen**) de lucht in. Sommige mensen hebben daar last van. Dat noem je **hooikoorts**.

Gedroogd gras - **hooi** - wordt als veevoer gebruikt. Door het samen te persen, kun je er veel van opslaan. Vroeger werd het op de hooizolder bewaard. Wanneer je vochtig hooi flink aandrukt, wordt het binnenin erg warm en gaat het broeien. Als je flinke **hooibroeï** hebt, kan het hooi zelfs gaan branden!

VRAGEN

- 1 Gras vormt de basis voor je slagroomtaart. Kun je dat uitleggen?
- 2 Bij Natuurmonumenten zijn ze dol op **blauwgrasland**. Zoek er een foto van op internet. Vind jij het ook mooi?

OPDRACHTEN

- 1 Kijk op verschillende plaatsen waar gras groeit. Bijvoorbeeld op het schoolplein, aan de slootkant, in de berm en de weide. Vind je er gras? Valt je wat op?
- 2 Hooibroeïtestje: Neem een emmer en vul die met vers gras of vochtig hooi en druk het stevig aan. Voel na een paar dagen voorzichtig met je hand binnenin het gras/hooi. Is het al warm? Zet je emmer wel buiten in de schaduw en laat hem niet te lang staan!
- 3 Neem een handvol vers gras en een handvol hooi. Ruik je verschil? Wat vind je het lekkerst ruiken?

Straatgras

Het gras dat je overal tussen stenen, langs paden en zelfs op muren tegen komt is **straatgras**. Het plantje leeft meestal maar één jaar, groeit snel en bloeit het hele jaar door. Het groeit uit een zaadje, gaat bloeien en verspreidt zijn zaden. Het wordt een **tredplant** genoemd omdat het er heel goed tegen kan wanneer er overheen gelopen of gereden wordt.

DE BRANDNETEL

OERRR.nl

HEETE OF BRANDENDE NEETEL

Zo beschreven ze de brandnetel honderden jaren geleden. Hij werd ook Duivelskruid genoemd. De brandnetel zit vol **brandhaartjes**. Deze breken af als je een brandnetel aanraakt. Uit de haartjes komt een zuur, dat op je huid brandt. Zo beschermt hij zich tegen **planteneters** als paard en koe. Toch zijn er ook veel dieren die graag op de brandnetel leven; vlinders, rupsen, kevers, slakken en bladluizen. Er zijn zelfs vogels die hun nest tussen brandnetels bouwen.

Natuurmonumenten

Zon, schaduw, droog of nat...

De brandnetel groeit onder bomen, tussen struiken, langs de kant van de weg, de sloot of in de tuin. Of de plek zonnig, schaduwrijk, droog of nat is maakt niets uit. Zolang er maar veel **voedingsstoffen** in de bodem zitten. Van het voorjaar tot de herfst kom je hem tegen en de hele winter staan de verdorde stengels stevig rechtop.

Stoer!

Romeinse soldaten wreven zich in met brandnetelblad als ze het heel koud hadden. Het gaf een branderig, maar lekker warm gevoel.

Brandnetel T shirt

Omdat de stengels uit stevige 'draden' -vezels- bestaan worden er stoffen van geweven om T- shirts van te maken. Gelukkig prikken die niet!

VRAGEN

- 1 Bedenk waarom de brandnetel Duivelskruid genoemd werd.
- 2 Sommige vlinders zijn afhankelijk van de brandnetel; het is hun **waardplant**. Zoek die vlinders eens op.
- 3 Hoe denk je dat het komt dat een slak over de brandnetel kan kruipen zonder zich te branden?

OPDRACHTEN

- 1 Ga op onderzoek uit. Op welke plekken in jouw landschap zie je veel brandnetels groeien? Kun je verklaren waarom ze juist daar staan?
- 2 Trek vlak bij de grond aan een brandnetelstengel. Kom je lange uitlopers tegen? Vind je dat de plant stevig in de grond zit? Trek voor alle zekerheid handschoenen aan!
- 3 Knip wat [dode] stengels en sla ze plat. Zie je de vezels waar kleding van gemaakt kan worden?
- 4 Een brandnetel bloeit ook en maakt zaad. Kun jij bloeiende brandnetels vinden? Teken de bloemen na.
- 5 Bedenk met de klas een lekker recept voor brandnetelsoep en maak het met elkaar! (kijk voor ideeën eerst op internet!)

Eet smakelijk... en gezond

De brandnetel kun je gekookt gerust eten, want dan brandt hij niet meer. Hij bevat goede voedingsstoffen zoals Vitamine C, calcium en ijzer. Er bestaat brandnetelsoep, -kaas en -thee.

Twee manieren

De meeste planten **verspreiden zich door zaden**. De brandnetel verspreidt zich ook ondergronds door lange worteluitlopers te maken waar nieuwe planten uitgroeien.

KIKKER

OERRR.nl

ANTIVRIES

Een kikker is een amfibie; hij leeft op het land én in het water. Het is een koudbloedig dier. Zijn lichaamstemperatuur past hij aan bij de temperatuur van zijn omgeving. Als het heel koud is, slaat zijn hart nog maar vier keer per minuut en stroomt zijn bloed bijna niet meer. Ook maakt zijn lichaam dan een soort antivries. Van al die kou wordt de kikker wel erg stijf. De kikker graaft zich in op de bodem van de sloot of verstopt zich onder een hoop bladeren.

Natuurmonumenten

Geen slokje

De huid van een kikker is heel dun en moet vochtig blijven. Ze kunnen er door ademen en drinken al het water dat ze nodig hebben door hun huid!

VRAGEN

- 1 Waar legt de kikker haar eitjes? En waarom op die plek?
- 2 De kikker houdt net als mensen van zonnebaden. Ze hebben dit ook echt nodig. Waarom?
- 3 Waarom moet de kikker altijd in de buurt van water blijven?
- 4 Waar moet je voor zorgen als je graag kikkers in je vijver of poel wilt hebben?

OPDRACHTEN

- 1 Ga in jouw landschap op zoek naar plekken waar de kikker zich thuis voelt. Teken, fotografeer of beschrijf de plek(ken).
- 2 Ga naar een sloot, vijver of poel en vis er wat water uit met een bakje. Zie jij voedsel voor de kikker in het water? Tip gebruik een loeppotje om meer te zien!
- 3 Kijk bij de sloot of poel waar je je als kikker kan verstoppen voor een reiger. Teken of fotografeer je verstoppiek.

Eten en gegeten worden

In het voorjaar paren kikkers en leggen ze kikkerdril. Daaruit komen kikkervisjes. Kikkervisjes eten kleine plantendeeltjes die in het water zweven. Volwassen kikkers eten insecten, slakken, vliegen en spinnen. Het zijn echte rovers. Kikkervisjes worden gegeten door vissen, waterkevers of watertorren en volwassen kikkers door een reiger, snoek of vos.

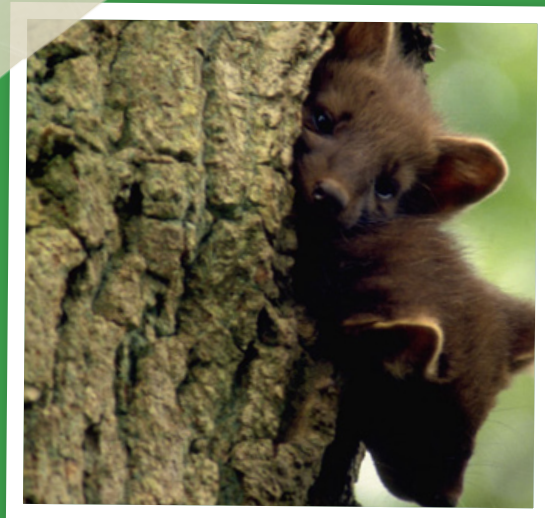

EIK

OERRR.nl

KIJK, EEN EIK!

Bijna alle grote bomen zijn door mensen geplant. Zo waren lang geleden grondeigenaren verplicht om bomen langs wegen te planten. Er werden **lanen** en **allees** aangelegd. Voor de sier, maar ook om reizigers schaduw te bieden. Bomenrijen gaven ook grenzen aan tussen stukken land of werden aangeplant om de wind tegen te houden. En natuurlijk werden er bomen geplant voor het hout. Hout werd en wordt gebruikt voor de bouw, om meubels te maken en om te stoken als brandhout.

Natuurmonumenten

Vol leven

Een bijzondere boom is de **inlandse eik**. Deze eik komt al duizenden jaren in ons land voor. Hij wordt wel de koning van het **plantenrijk** genoemd en kan wel 35 meter hoog en meer dan 300 jaar oud worden. In en om de eik bruist het van het leven; de eekhoorn, **boommarter**, tientallen soorten kevers, motten, rupsen, blad- en **galwespen**, vogels, **korstmossen** en bijna 100 verschillende paddenstoelen en **zwammen**.

Heksenboom

Lang geleden werd onder eiken recht gesproken en feesten gevierd. De eikels werden aan de varkens gevoerd. Heksen zouden eikenblad in een pan koken om storm en hagel te veroorzaken!

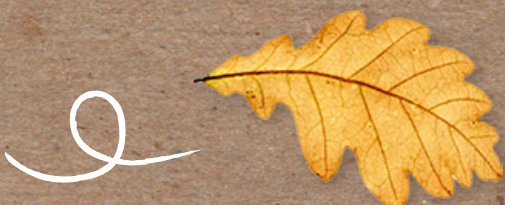

VRAGEN

- 1 Welke verschillende soorten eiken zijn er in Nederland? Wat zijn de verschillen?
- 2 Waar en om welke reden zou jij een eik planten?

OPDRACHTEN

- 1 Kies in je landschap een mooie eik uit en teken hem na. Welke soort is het?
- 2 Ga eens tegen een eik staan of zitten. Zie je om je heen nog meer eiken of andere bomen? Hoe staan ze in je landschap; alleen, in groepen of op rij? Met welke reden zouden de bomen daar gepland zijn?
- 3 Neem een vel wit papier. Houd het tegen de stam van de eik en ga met de vlakke kant van een potlood of krijtje over het papier. Je krijgt een mooie afdruk op je papier. Doe hetzelfde bij andere bomen en zoek de verschillen.
- 4 Wil jij je eigen eik? Zoek een gave eikel en plant die in een potje met potgrond, beetje water erbij en na een poosje groeit daaruit jouw eik! Geef hem buiten een mooie plek.

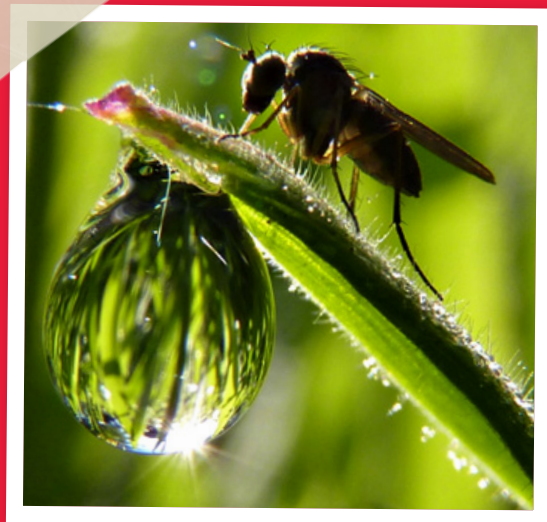

VLIEG

OERRR.nl

De bromvlieg ken je vast wel. Maar weet je dat er ook fruitvliegjes, roofvliegen, sluipvliegen, blaaskopvliegen, vleesvliegen en zweefvliegen zijn? Vliegen behoren tot de **insecten**.

Natuurmonumenten

Eitjes en larven

Een vrouwtje leeft ongeveer 10 weken en legt wel 150 eitjes tegelijk. Daaruit ontwikkelen zich in een halve dag **larven**. Bij warm weer komen daar binnen één week volwassen vliegen uit.

VRAGEN

- 1 Is er in jouw omgeving veel voedsel te vinden voor een vlieg? Welke vliegen wonen het liefste in jouw buurt?
- 2 Ken jij nog meer dieren die leven van mest of dode dieren?
- 3 Wat zou de reden zijn dat veel vliegen graag in de buurt mensen leven?

Eet smakelijk!

De vlieg eet afval, poep, insecten of bloed. Wat hij precies eet, hangt af van wat voor een soort het is. Zijn mond ziet eruit als een soort slurfje. Zijn voedsel maakt hij eerst met zijn spuug vloeibaar, zodat hij het kan opzuigen.

Facetogen

De vlieg heeft **facetogen**. Zo'n facet oog is handig wanneer je jaagt, snel vliegt, dingen moet ontwijken of vijanden op tijd moet zien aankomen. De vlieg ziet alleen maar licht, donker en onderscheid in kleuren.

OPDRACHTEN

- 1 Hoe dicht kan je met je vinger bij een vlieg komen, voordat hij er vandoor gaat?
- 2 Wil je van dichtbij meemaken hoe een vlieg zich ontwikkelt? Neem een jampotje, maak kleine gaatjes in het deksel en doe er een beetje vochtig kattenvoer in. Vang een vlieg in het potje en doe snel het deksel erop. Kijk iedere dag wat er gebeurt schrijf dat op. Spannend.
- 3 Tel hoeveel vliegen je ziet bij een prullenbak, groene kliko, hondendrol of een bloem. Zie je verschillende soorten?
- 4 Wil je weten wat een vlieg ziet? Houd een boterhamzakje voor je ogen.

Nuttige bestjes met veel vijanden

De bromvlieg legt eitjes in mest of op een dood dier. De larven vinden dood dier een echt feestmaal! Ze zorgen ervoor dat dode dieren 'opgeruimd' worden. Larven dienen op hun beurt als voedsel voor vogels, kikkers, hagedissen, spinnen en roofvliegen. Daarom zijn het nuttige en onmisbare bestjes in de natuur.

Zwevers

Nog een bekende vlieg is de zweefvlieg. De zweefvlieg leeft van bloemen. Je herkent ze meteen, want het lijkt wel of ze boven bloemen zweven terwijl hun vleugels razend snel op en neer gaan. Sommigen zijn geel met zwart en lijken op een wesp, hommeltje of bij. Dat is een handige bescherming, want in de natuur betekent dit 'pas op ik ben giftig!'. Dat na-apen noem je **mimicry**. Er is zelfs een **pyjamazweefvlieg**, het lijkt net of hij een gestreepte pyjama draagt!

DE BOSWACHTER

OERRR.nl

SOORTEN BOSWACHTERS

Wie denkt dat boswachters alleen in het bos aan het werk zijn, heeft het mis! Boswachters van Natuurmonumenten hebben ieder een speciale taak.

Natuurmonumenten

Vrijwilligers

Boswachters krijgen hulp van vrijwilligers. Zij ruimen bijvoorbeeld zwerfafval op, helpen bij het onderhouden van paden, helpen bij natuurbeheer en inventarisatie of lopen excursies.

Er zijn:

Boswachters die toezicht houden en vragen van bezoekers beantwoorden.

Boswachters die zorgen voor de bomen, planten en dieren en die **inventariseren** hoeveel soorten er zijn.

Boswachters die wandelpaden, ruitersporen en mountainbikeroutes aanleggen.

Boswachters die de gebouwen onderhouden (zoals een landhuis of boerderij) of de tuin die erbij hoort.

Boswachters die leuke activiteiten voor jong en oud organiseren.

OPDRACHTEN

1 Pak een grote vuilniszak, een afvalgrijper en ruim samen met je klasgenoten zwerfafval in jouw omgeving op. Op welke plekken kom je het meeste afval tegen? Wat voor een soort afval is het?

2 Zoek een mooi plekje in je landschap en ga daar 15 minuten rustig zitten:

- Hoeveel verschillende zoogdieren tel jij vanaf jouw plekje?
- Hoeveel verschillende vogels?
- Hoeveel verschillende insecten?
- Hoeveel verschillende planten?
- Hoeveel verschillende bomen?

Je hebt nu geïnventariseerd wat er op jouw plekje aan soorten voorkomt. Nu weet je – met een duur woord – hoe groot de biodiversiteit van jouw plekje is. Top gedaan boswachter!

VRAGEN

1 Welke taak zou jij als boswachter graag willen uitvoeren?

2 Wat lijkt je het minst leuk van boswachter zijn?

3 Wat is het leukste dat je ooit in een natuurgebied beleefd hebt?

Op kantoor

Boswachters werken ook op het **beheerkantoor**. Daar overleggen ze met elkaar wat er gedaan moet worden in het natuurgebied. Ook schrijven ze plannen (**natuurvisies**) om de natuur nu en in de toekomst te beschermen.

KOOLMEES

OERRR.nl

HEEL VEEL

De koolmees is de meest voorkomende vogel van Nederland. Er leven er wel 500.000-600.000 in ons land. De koolmees komt in heel Europa voor. In het Russisch heet hij Bolshaya Sinitsa, in het Spaans Carbonero común. De **Latijnse naam** is Parus major. Een mannetje kun je herkennen aan de zwarte streep over zijn borst; het lijkt wel een stropdas.

Natuurmonumenten

Zangtalent

Koolmezen leven in steden, dorpen, parken en bossen. In de stad fluiten ze op een andere **toonhoogte** dan in het bos. Er is in de stad immers veel meer lawaai. Er zijn koolmezen die wel 40 verschillende wijsjes kunnen zingen. Op iedere plaats in zijn **territorium** zingt hij een ander deuntje. Hierdoor lijkt het of het gebied al druk bewoond is door koolmezen. Zo houden ze elkaar voor de gek.

VRAGEN

- 1 Waar zou de koolmees zijn nest bouwen als er geen nestkastjes hangen?
- 2 Wat denkt een koolmees als hij overal verschillende deuntjes hoort fluiten?
- 3 Koolmezen bouwen weleens twee nesten per jaar met 6 tot soms wel 15 eieren erin. Wat is daarvan de reden?
- 4 Ken jij behalve de koolmees, mus en de specht nog andere hollenbroeders?

OPDRACHTEN

- 1 Ga in jouw landschap op zoek naar plekken waar de koolmees zich thuis voelt. Teken, fotografeer of beschrijf de plek(ken).
- 2 Kijk in je omgeving of je nestkasten ziet hangen. Hoeveel zie je er?
- 3 Koolmezen eten insecten en rupsen. Waar in jouw landschap kan de koolmees dit voedsel vinden? Teken, fotografeer of beschrijf de plek(ken).
- 4 Ga eens na welke geluiden je om je heen hoort. Teken in het midden van je papier een dikke stip; dat ben jij. Kies een plekje, sluit je ogen en luister naar de geluiden die je hoort. Wat hoor je voor, achter, links en rechts van je? Noteer de geluiden rond de stip.

Veilig hol

Ze bouwen hun nest in lege ruimtes, bijvoorbeeld een nestkastje. Het zijn **hollenbroeders**. Net als de specht of de uil. Ze krijgen wel 8-13 jongen. De kleintjes eten **insecten** en heel veel rupsen, die pa en ma koolmees voor ze vangen. Katten, bosuilen, eksters, Vlaamse gaaien of eekhoorns eten op hun beurt weer graag jonge koolmeesjes. Een koolmees kan 10 jaar worden.

REGENWORM

OERRR.nl

De worm komt overal op aarde voor, op het land en in het water. Het is een weekdier, net als de slak. Er bestaan platwormen, snoerwormen en ringwormen.

Natuurmonumenten

Een lijf van ringen

De regenworm is een ringworm. Zijn lichaam bestaat uit ringen, net als de slang van een stofzuiger. In elk ringetje zitten spieren. Daarmee kan de worm zijn lijf uitrekken en samentrekken. Ook zitten er hele kleine borstels aan zijn lijf. Hiermee kan hij zich afzetten.

Gevoelig type

De puntige kant is de kop vd worm; compleet met hersenen, maar zonder ogen. Toch kan de worm licht waarnemen via zijn huid! Die is namelijk heel dun en gevoelig. Met zijn huid voelt hij ook. Zodra hij regendruppels op de grond voelt vallen, kruipt hij snel boven de grond. Zo verdrinkt hij niet in een gang vol regenwater. Sommige vogels doen- heel slim- regendruppels na. Ze trappelen met hun poten en wachten tot de worm naar boven komt. En dan...hap slik weg. Merels die met hun kop scheef op een gazon staan, luisteren of ze wormen horen!

VRAGEN

- 1 De Griekse denker Aristoteles noemde de regenworm wel 'darmen van de ondergrond'. Probeer eens uit te leggen wat hij daarmee bedoelde.
- 2 Zoek op internet naar plaatjes van verschillende soorten wormen. Hoeveel verschillende soorten heb je gevonden? Welke verschillen zie je? Let op: er zijn ook beestje, die worm genoemd worden, maar dat niet zijn. Meelwormen en houtwormen zijn de larven van kevertjes.
- 3 Waarom moet je in de herfst niet al het afgevallen blad opruimen?

OPDRACHTEN

- 1 Zoek op een grasveld of een stuk kale grond naar hoopjes wormenmest. Welke kleur heeft wormenmest? Stinkt het?
- 2 Leg een worm in je hand. Doe je hand dicht (zonder te knippen!). Voel je de kracht van de worm?
- 3 Maak van een glazen pot een wormenhotel. Op internet vindt je hoe dat moet. Volg een paar dagen hoe een worm te werk gaat.
- 4 Ga naar een grasveld, leg je oor op het gras en laat een klasgenoot een eindje verderop met de handen op de grond trommelen. Kun jij de trillingen in de grond horen? Tot op welke afstand lukt dat?
- 5 Trappel vervolgens met je voeten op de grond. Komen er wormen tevoorschijn?

Nuttig beestje

De worm eet zich een weg door de grond. In de grond zit namelijk zijn voedsel: plantenresten zoals afgevallen blad en dode takjes. In zijn lange darm worden daar voedseldeeltjes uit gehaald. Zandkorreltjes, die ook opgegeten worden, werken als maalsteentjes. Wat de worm niet nodig heeft, poept hij uit. Je ziet weleens van die gedraaide hoopjes wormenmest in het gras liggen. Wormenmest zit vol voedingsstoffen; onmisbaar voor planten! Wormengangen maken de grond luchtig, waardoor water goed de grond kan binnen dringen. Bovendien zijn wormen onmisbaar voedsel voor vogels, mollen en spitsmuizen.